

Проведен анализ пространственно-временной динамики дефолиации крон дуба черешчатого в Луганской, Сумской и Харьковской областях по результатам наблюдений на участках мониторинга лесов в 2001–2011 годах. Результаты мониторинга свидетельствуют о том, что максимальный уровень дефолиации крон дуба наблюдался в 2002 году в Луганской области и в 2008 году – в Харьковской. С учетом природных зон худшее состояние деревьев дуба в Степи, а лучшее – в Лесостепи.

Состояние лесов, мониторинг, дефолиация, дуб черешчатый.

The data on spatial and temporal dynamics of defoliation of Oak crowns in Lugansk, Sumy and Kharkiv regions according to the forest monitoring conducted in 2001-2011 are presented. Results of the analysis of the dynamics of defoliation show that the greatest values of mean defoliation of Oak were stated in 2002 in Lugansk region and in 2008 in Kharkiv region. The worse condition of Oak crowns was observed in Steppe zone, and better condition was observed in forest steppe natural zone.

Condition of forest stands, monitoring, defoliation, Oak.

УДК 630*187

ДИНАМІКА ПОХІДНИХ ТИПІВ ДЕРЕВОСТАНІВ СУДІБРОВ ТА ДІБРОВ СХІДНОГО ПОЛІССЯ

***А.М. Жежкун, кандидат сільськогосподарських наук
ДП «Новгород-Сіверська лісова науково-дослідна станція»***

Визначено частку похідних типів деревостанів судібров та дібров у лісовому фонді Східного Полісся. Вивчено мінливість у структурно-функціональній організації похідних деревостанів за 2004–2011 роки, встановлено напрям змін порід у них.

Лісовий фонд, типи лісу, похідні деревостани, приріст, зміна порід.

Дослідження динаміки типів деревостанів у межах типу лісу необхідно для визначення змін у рослинному покриві внаслідок впливу стихійних природних чинників, господарської діяльності та призначення заходів щодо оптимізації лісового фонду. Дослідження просторово-часової мінливості типів деревостанів надає можливість одержати інформацію щодо походження, виникнення корінних лісових біогеоценозів, напрям їх сукцесій та виділити етапи розвитку похідних деревостанів. Актуальність досліджень з вивчення динаміки типів деревостанів відмічали Д.В. Воробйов [3], Б.Ф Остапенко, В.П. Ткач [8].

Мета дослідження – дослідити динаміку похідних типів деревостанів судібров та дібров для виявлення змін у структурно-функціональній організації лісових фітоценозів та напрям змін порід у них.

© А.М. Жежкун, 2012

Матеріал і методика дослідження. Дослідження проводили у лісовому фонді державних лісогосподарських підприємств поліської зони Чернігівського та Сумського ОУЛМГ. Сталі пробні площі (ППП) закладали у похідних деревостанах дібров та судібров у 2004–2011 р. згідно з загальноприйнятими методиками [1, 6]. У лісовому фонді Сумського ОУЛМГ дослідження проводили у похідних деревостанах державних підприємств «Свеське лісове господарство» на ППП 1-Чк, ППП 2-Чк, ППП 3-Чк, ППП 1-Свс, та «Середино-Будське лісове господарство» – на ППП 2-Кмк. На кожній ППП встановлювали видову назву дерев, діаметр на висоті 1,3 м, категорію санітарного стану [9], категорію технічної якості. Після завершення опису дерев замірювали висоти у 25–30 дерев переважачої, 7–10 дерев головної і 2–3 дерев інших порід. Встановлювали видовий склад, зімкнутість підліску. Для живого надґрунтового покриву визначали видову назву рослин, рясність за Г.М. Висоцьким, проективне покриття [3]. З метою визначення лісівничо-таксаційних показників деревостанів на ППП користувалися довідковими матеріалами [5]. Для встановлення та уточнення типів лісу користувалися посібниками [3, 8].

У 2010–2011 рр. проводили ще раз ідентичні дослідження на ППП. Одержані лісівничо-таксаційні показники лісостанів порівнювали з попередніми даними. За період досліджень визначали поточні середньо-періодичні показники зміни запасу, відпаду та приросту за запасом елементів деревостанів згідно з ОСТ 56-73-84 [7].

Результати дослідження. У державних лісогосподарських підприємств Чернігівського ОУЛМГ загальна площа деревостанів в умовах сугрудків становить 101,0 тис. га (28,9 % вкритої лісовою рослинністю). У сугрудках та судібровах деревостанам з переважанням сосни звичайної належить площа 19,8 тис. га (19,6 %), дуба звичайного – 34,0 тис. га (33,6 %). Соснякам та дубнякам належать свіжі та вологі гігروتопи, а у сирих та мокрих – панують чорновільшаники (16,5 тис. га або 16,4 %). Отже, у цих умовах деревостани на площі 50,3 тис.га (49,8%) є похідними.

У дібровних типах лісу корінна порода – дуб звичайний переважає у складі деревостанів на площі 18,1 тис. га (69,2 %). Дубняки насінневого походження зростають на площі 13,9 тис. га. Отже, у дібровних типах лісу похідним деревостанам належить площа 12,3 тис. га або 46,9 %. Загальна площа похідних деревостанів судібров та дібров становить понад 60 тис. га (49 %).

У державних лісогосподарських підприємствах Сумського ОУЛМГ деревостанам з переважанням у складі корінних порід в умовах сугрудків і судібров належить площа 38,9 тис. га (52,1 %). У дібровних типах лісу дубняки зростають на площі 75,0 тис. га (71,9 %). Насінневим дубовим деревостанам належить площа 38,7 тис. га, що становить 37,1% площі дібров. Похідним деревостанам судібров та дібров належить площа понад 101,5 тис. га або 56,7 %.

За результатами наших досліджень [2] встановлено, що похідні деревостани дібров та судібров мають складну формову будову, мішані за складом порід та, зазвичай, вирізняються низькою товарністю. У

деревостанах з переважанням у складі м'яколистяних порід санітарний стан зі зростанням їх віку погіршується.

За 6–7-річний термін спостережень у складі верхніх ярусів похідних деревостанів судібров та дібров зміну порід-едифікаторів не виявлено (табл.1). У середньовіковому березняку вологуватої діброви (ППП 3-Чк) за 2004–2010 роки виявлено підвищення домінуючого значення дерев берези повислої паросткового та насінневого походження. Середня висота дерев берези збільшилася з 12,2 до 15,1 м. За цим показником береза повисла залишає позаду всі інші породи, що входять до складу похідного деревостану. Чимале переважання за густотою дерев берези порівняно з іншими породами I ярусу забезпечило збільшення частки цієї породи за запасом (з 55 до 67 %). Дерев берези повислої серед інших порід мають найвищу середню категорію санітарного стану (1,24). Тобто едифікаторне значення берези повислої у середньовіковому похідному деревостані продовжує збільшуватись.

Внаслідок збільшення повноти I ярусу (з 0,66 до 0,74) погіршуються умови для росту дерев нижнього ярусу. Із підвищенням напруженості конкуренції дерев у деревостані, густота дерев дуба звичайного за період спостережень зменшилася з 60 до 31 шт./га (48,3 %). Тому у складі II ярусу частка дуба за запасом зменшилася з 10 до 5 %. Середня категорія санітарного стану дерев дуба за останні 6 років змінилася з 2,35 до 2,52. Відпад утворюють сухостійні дерева дуба, діаметром 6–10 см. Крім того, відмерли всі дерева ясеня звичайного, що зростали у домішці мішаного складу нижнього ярусу деревостану. Поліпшення умов виростання дерев головних порід у мішаних похідних деревостанах необхідно здійснювати своєчасними рубками догляду.

Збільшення напруженості конкуренції призвело до уповільнення росту дерев тіневитривалих порід – кленів гостролистого та польового. Густота цих порід і вільхи чорної у другому ярусі наразі навіть дещо збільшилася, завдяки переходу їх з підросту. Тому частка дерев клена гостролистого у запасі другого ярусу збільшилася на 12 %.

Дерев ялини європейської залишилися лише поодинокі і мають дуже пригнічений стан. Кількість дерев дуба звичайного та ялини європейської за останні 6 років зменшилася під наметом берези та осики у 2 рази. За такої просторово-часової мінливості похідного деревостану сподіватися на бажану у господарському відношенні зміну порід не доводиться.

За 6-річний термін досліджень підлісок ліщини зрідився з 4620 до 2437 шт./га. За складом, рясністю та проективним покриттям живого надґрунтового покриву з домінуванням яглиці звичайної (*Aegopodium podagraria* L.) за цей період суттєвих змін не встановлено.

1. Таксаційні показники деревостанів на ППП за 2004–2011 роки

№ пр. пл.	Ярус	Склад	Вік, років	Середні		Повнота		Густота, шт./га	Запас, м ³ /га	Тип лісу
				висота, м	діаметр, см	абсолютна, м ² /га	відносна			
ППП-2Кмк	I	10Яле, од. Бп	41	21,7	24,7	23,46	0,51	617	234	С ₂ -кпД
	II	6Лпд4Дз, од. Ябл, Грш, Клг	41	15,8	15,0	13,14	0,47	779	101	
ППП-2Кмк	I	10Яле, од. Бп	48	21,5	24,9	24,48	0,53	543	251	С ₂ -кпД
	II	6Лпд4Дз, од. Ябл, Грш, Клг	48	16,6	16,1	14,40	0,47	716	114	
ППП-1Чк	I	10Ос + Бп, од. Дз	50	28,3	26,7	31,01	0,81	522	414	Д ₃ -кпД
	II	3Дз3Клг2Взг2Лпд	40	12,6	12,2	3,60	0,16	423	25	
ППП-1Чк	I	10Ос + Бп, од. Дз	56	31,1	28,4	33,06	0,80	436	422	Д ₃ -кпД
	II	4Клг3Взг2Дз1Лпд	40	8,5	7,5	4,63	0,21	491	21	
ППП-2Чк	I	10Ос, од. Бп, Яз, Взш	49	26,6	27,4	36,34	0,89	606	466	Д ₂₋₃ -кпД
	II	3Яз3Клг1Лпд1Дз1Взш1Взг + Клп	49	12,5	15,2	6,76	0,31	441	50	
ППП-2Чк	I	10Ос + Бп, од. Яз, Взш	55	28,0	30,6	39,48	0,96	529	525	Д ₂₋₃ -кпД
	II	3Яз3Клг2Лпд1Взш1Клп + Взг	55	12,5	15,0	7,03	0,31	319	51	
ППП-3Чк	I	6Бп4Ос + Вбк + Лпд	24	12,2	13,3	14,14	0,66	1400	71	Д ₂₋₃ -кпД
	II	7Клг2Клп1Дз + Яз + Ябл, од. Яле	24	8,2	9,8	3,40	0,23	600	20	
ППП-3Чк	I	7Бп3Ос + Вбк, од. Лпд	30	15,1	16,2	19,15	0,74	1280	122	Д ₂₋₃ -кпД
	II	8Клг2Клп + Дз, од. Ябл, Влуч, Яле	30	8,3	10,3	3,93	0,22	641	20	
ППП-1Свс	I	9Ос1Дз + Бп	68	27,0	28,5	28,59	0,70	460	367	Д ₂₋₃ -кпД
	II	5Лпд4Дз1Клг, од. Влч, Взш	50	14,6	13,3	6,21	0,17	477	59	
ППП-1Свс	I	9Ос1Дз + Бп	73	27,4	29,4	26,08	0,64	386	388	Д ₂₋₃ -кпД
	II	7Лпд2Клг1Дз, од. Влч, Взш	55	18,0	20,1	10,67	0,28	418	52	

У похідному середньовіковому деревостані свіжої кленово-липової судіброви на ППП 2-Кмк домінуюче положення у складі I ярусу належить ялині європейській (див. табл. 1). У лісових культурах, створених за схемою: 3 ряди ялини європейської – 1 ряд липи дрібнолистої – 3 ряди дуба звичайного, дерева ялини затінюють крони дерев дуба, що призводить до уповільнення його росту. Різниця за середніми висотами дерев ялини та дуба становить 5,3 м (24,5 %).

У Східному Поліссі України ялинники не мають суцільного ареалу і розміщуються серед насаджень невеликими ділянками («острівні» ялинники). За 2004–2011 р. на ППП 2-Кмк мало місце погіршення життєздатності дерев ялини (середня категорія санітарного стану дерев змінилася з 1,22 до 2,05). Погіршення віталітету ялини спостерігається у регіоні за останні спекотні та посушливі вегетаційні періоди. Зменшення вологості ґрунту та повітря призвело до зниження приросту, ослаблення резистентності дерев ялини та поширення стовбурних шкідників (*Ips typographus* L., *Ips duplicatus* Sahlb.), які прискорюють розладнання та всихання насаджень. Відпад (сухостій) поповнило 77 шт./га (12 %) дерев ялини, завтовшки 12–20 см. Більшість дерев ялини відмерло у західній частині ділянки, що межує з молодняком. Завдяки відмиранню дерев ялини не лише з нижньої, а і з верхньої частини намету, її середня висота та діаметр за останні 7 років дещо знизилися (див. табл.1). Ослаблення та всихання штучних ялинових деревостанів у Східному Поліссі набуло масового характеру. У лісовому фонді Чернігівського ОУЛМГ обсяги усихання ялинових насаджень сягають 600 га.

Дерева липи дрібнолистої переважають за складом у другому ярусі похідного деревостану. Густота дерев липи за останні 7 років не зменшилась, а середня висота зросла з 15,8 до 16,6 м. Висока резистентність дерев липи пояснюється її тіневитривалістю та відносною невибагливістю до родючості ґрунту (мезотроф). Липа дрібнолиста є супутньою породою для дуба звичайного у дібровах. Завдяки спроможності виростання липи на дерново-підзолистих ґрунтах, її доцільно домішувати у культури поряд з ялиною, яка підкислює ґрунт своїм опадом.

Найменші морфометричні показники дерев на ППП 2-Кмк виявлено у дуба звичайного. Ріст дуба погіршується внаслідок затінення його крон деревами ялини. За 2004–2011 р. середня висота дерев дуба збільшилась лише на 0,7 м, середній діаметр – на 1,8 см. Відпад за низовим типом поповнило 56 шт./га (18 %) дерев дуба. У судібровах для формування деревостанів з більшою часткою дуба звичайного у складі необхідно збільшувати кількість рядів цієї породи (до 5–7) та створювати 2–3 буферні ряди липи дрібнолистої між дубом та ялиною. Частка ялини європейської у складі мішаних культур – до 30 %.

В умовах свіжих і вологих судібров і дібров на зрубках, де лісові культури у попередні роки загинули, або не створювали взагалі, відновлюються переважно м'яколистяні породи та формуються похідні осичники, березняки, чорновільшаники. Частка дуба звичайного, ясена звичай-

ного, сосни звичайної, ялини європейської, інших цінних порід тут є дуже малою та зі зростанням віку деревостану – постійно зменшується [2].

У складі стиглих та перестійних осичників (ППП 1-Чк, ППП 2-Чк, ППП 1-Свс) протягом останніх 6 років продовжується домінування дерев осики (див. табл.1). Всі таксаційні показники осики на ППП 1-Чк та ППП 2-Чк протягом 2004–2010 р. збільшились, а натомість густота їх – зменшилася. Відпад осики за густотою на ППП 1-Чк та ППП 2-Чк становить по 80 шт. га дерев або відповідно 16 та 14 %. Відпад представлений на ППП 1-Чк сухостоєм (61 %) та вітровалом (39 %, на ППП 2-Чк – сухостоєм (21 %), вітровалом (29 %) та вітроломом (50 %). На ППП 1-Свс у відпаді виявлено 67 шт. га дерев осики, з них сухостій – 25 %, вітровал – 30 %, вітролом – 45 %.

Відпад у дерев осики мав місце не лише за низовим типом. Найбільше сухостійних дерев осики виявлено у ступенях товщини 20–24 см. Вітролом найбільше зазнають дерева завтовшки 18–24 см, а вітровал – 20–34 см. Майже всі дерева, що загинули, мали на стовбурах плоді тіла несправжнього осикового трутовика (*Phellinus tremulae* Bond et Borsiss).

Санітарний стан похідних осикових деревостанів за 2004–2010 р. погіршився. Середня категорія санітарного стану дерев осики змінилася на ППП 1-Чк з 2,74 до 3,09, на ППП 2-Чк з 2,71 до 2,94, на ППП 1-Свс з 3,23 до 3,55.

Зі збільшенням віку похідних деревостанів зростає поточний періодичний відпад за запасом (табл. 2). У середньовіковому березовому деревостані (ППП 3-Чк) поточний періодичний відпад за запасом становить 8,1 % від загального приросту або 3,2 % від запасу деревостану. У 48-річному ялиннику свіжої кленово-липової судіброви (ППП 2-Кмк) відпад збільшився відповідно до 37,7 %, що перевищує нормативи природного зрідження деревостанів. У 55-річному осиковому деревостані частка відпаду становить 43,4 % приросту або 8,4 % від наявного запасу.

На ППП 1-Свс за 2004–2010 р. поточний періодичний відпад за запасом осики становить 40,3 м³/га, а поточна зміна запасу за цей період – майже удвічі менша (21,4 м³/га). Аналогічна тенденція простежується і для всього перестійного осикового деревостану: показники відпаду тут перевищують накопичення деревини на ростучих деревах. Процес руйнування перестійних поколінь осики та берези повислої продовжується.

2. Поточний періодичний приріст за запасом похідних деревостанів

№ ППП	Терміни спостережень	Поточна періодична зміна запасу, м ³ /га	Поточний періодичний відпад, м ³ /га	Поточний періодичний приріст, м ³ /га	Поточний середньо періодичний приріст, м ³ /га
3-Чк	2004 – 2010	52,4	4,6	57,0	9,49
2-Кмк	2004 – 2011	30,7	18,6	49,3	7,04
2-Чк	2004 – 2010	63,3	48,6	111,9	18,64
1-Чк	2004 – 2010	24,8	34,1	58,9	9,82
1-Свс	2004 – 2010	29,5	47,1	76,6	15,32

Попри низьку біологічну стійкість 55–73-річні осичники ще мають високу продуктивність (440–576 м³/га). На ППП 2-Чк поточний середньо-періодичний приріст за 2004–2010 р. становить 18,6 м³/га, що набагато перевищує цей показник табличних даних для зімкнених 55-річних осикових деревостанів I^c класу бонітету [5].

На час досліджень похідні деревостани є високоповнотними. Але у стиглому та перестійному осичниках (ППП 1-Чк та ППП1-Свс) за 2004–2010 р. вже відмічається зменшення повноти I ярусу, завдяки відмиранню дерев осики, дуба звичайного та берези повислої.

У другому ярусі похідних осикових деревостанів найбільшим відпадом відзначалися дерева дуба звичайного. Внаслідок пригнічення деревами м'яколистяних порід на ППП 1-Чк за 2004–2010 р. відпад поповнило 43 шт./га (48 %) дерев дуба, завтовшки 12–18 см. Запас відпаду дуба за вказаний період спостережень перевищував показник поточної запасу деревини. Густота дерев дуба у 55–73-річних осичниках становить 50–62 шт./га.

Відпад за густотою дерев ясена звичайного, що зростають під наметом осики (ППП 2-Чк), за 2004–2010 р. становить 12 %. На час досліджень збереглося 109 шт./га дерев ясена, але його середні морфометричні розміри дерев у 2 рази менші, ніж у осики. Крім того, більшість дерев ясену затінюються деревами клена гостролистого та в'яза гладкого.

Отже, густота цінних порід дерев дуба звичайного та ясена звичайного у стиглих осикових деревостанах є недостатньою для бажаної у господарському відношенні зміни порід.

Дерева липи дрібнолистої та клена гостролистого зберігають або поліпшують своє становище у другому ярусі похідних деревостанів дібров та судібров. Частка цих порід завдяки відмиранню дерев дуба та ясена у складі другого ярусу збільшується. Тобто у похідних осикових та березових деревостанах можлива зміна на тіневитривалі широколистяні породи: липу дрібнолисту, клен гостролистий, в'яз гладкий, але не на корінну породу – дуб звичайний.

Без застосування господарських заходів у похідних деревостанах судібров та дібров не можливо досягнути бажаної зміни порід і за більш тривалий термін спостережень. За матеріалами лісовпорядкування нами встановлено, що у вологій кленово-липовій діброві після рубки осичників і березняків за майже 80-річний період формуються похідні деревостани подальшої генерації. Домішка дуба звичайного у довгочасно-тривалих похідних деревостанах постійно зменшується [4].

У складі підліску похідних деревостанів судібров та дібров продовжує переважати ліщина звичайна, у живому надґрунтовому покриві – широкотравні види – яглиця звичайна (*Aegopodium podagraria* L.), осока волосиста (*Carex pillosa* L.), зірочник ланцетолистий (*Stellaria holostea* L.), копитняк європейський (*Asarum europaeum* L.) та ін. Чимала рясність і проективне покриття підліску та живого надґрунтового покриву не сприяють відновленню головних порід у судібровах та дібровах Східного Полісся. З метою перетворення стиглих похідних деревостанів судібров

та дібров на корінні необхідно застосовувати рубки головного користування та штучне лісовідновлення.

Висновки

1. У лісовому фонді державних лісогосподарських підприємств Чернігівського та Сумського обласних управлінь лісового та мисливського господарства частка похідних деревостанів становить відповідно 49,0 та 56,7 % від площі дібров та судібров.

2. Динаміка похідних типів деревостанів судібров та дібров за 2004–2010 р. спрямована на продовження домінування м'яколистяних порід, погіршення їх санітарного стану та збільшення відпаду.

3. У перестійних похідних деревостанах обсяг відпаду перевищує показники поточної зміни запасу, що призводить до зменшення повноти на етапі розпаду поколінь осики та берези.

4. Густота дерев дуба звичайного зі зростанням віку у похідних деревостанах судібров та дібров зменшується, тому бажана зміна порід на цьому етапі вегетації не очікується.

5. Зміна поколінь берези та осики спрямована на тіневитривалі широколистяні породи, що зростають у другому ярусі похідних деревостанів: липу дрібнолисту, клен гостролистий, в'яз гладкий та ін.

Список літератури

1. Анучин Н.П. Лесная таксация / Анучин. Н.П. – [5-е изд., доп.] – М.: Лесн. пром-сть, 1982. – 512с.

2. Ведмідь М.М. Похідні деревостани Новгород-Сіверського Полісся: формування, стан, продуктивність / М.М. Ведмідь, А.М. Жежкун, М.О. Галів, О.Г. Демченко // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2005. – Вип. 83. – С.85–93.

3. Воробьев Д.В. Методика лесотипологических исследований / Воробьев Д.В. – К.: Урожай, 1967. – 388 с.

4. Жежкун А.М. Динаміка типів деревостанів Батуринського лісництва Чернігівської області за 1925–2002 роки / А.М. Жежкун, В.М. Жежкун // Лісівництво і агролісомеліорація. – Харків: УкрНДІЛГА, 2004. – Вип. 107. – С. 91–97.

5. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии. – К.: Урожай, 1987. – 560 с.

6. ОСТ 56-69-83. Пробные площади лесоустроительные. Метод закладки. – М.: ЦБНТИ лесхоза, 1984. – 60 с.

7. ОСТ 56-73-84. Таксация и лесоустройство. Прирост древесины в древостое. Классификация и символика. Основные расчетные формулы. Термины и определения. Ввод с 01.01.1985г. – М.: Изд-во стандартов, 1984. – 8 с.

8. Остапенко Б.Ф. Лісова типологія: навч. посіб. / Б.Ф. Остапенко, В.П. Ткач. – Харків: Харківський держ. аграрн. ун-т ім. В.В. Докучаєва, УкрНДІЛГА, 2002. – 204 с.

9. Санітарні правила в лісах України. Затв. Постановою Кабінету Міністрів України №555 від 27.07. 1995 р. [Текст]. – К., 1995. – 20 с.

Установлено долеве участие производных типов леса судубрав и дубрав в лесном фонде Восточного Полесья. Изучена изменчивость в струк-

турно-функциональной организации производных древостоев за 2004–2011 г., установлены направления смен пород в них.

Лесной фонд, типы леса, производные древостои, прирост, смена пород.

Part of the derivative types of the stands oak-forests in the forest fund of East Polissya is defined. Changeability in structural-functional organization of derivatives stands for 2004–2011 years is studied, directions of changes of breeds for them is set.

Forest fund, types of the forest, derivative of the stands, increase, change of breeds.

УДК 630*:504.5.064

МОНІТОРИНГ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ ЗОНИ ВІДЧУЖЕННЯ

***С.В. Зібцев, Є.О. Кременецька, кандидати біологічних наук
С.М. Шевченко, асистент***

***Національний університет біоресурсів і природокористування
України***

Л.С. Балашов, доктор біологічних наук

П.Г. Плюта, кандидат біологічних наук

Інститут ботаніки НАН України

Наведено результати досліджень біорізноманіття на ділянках системи моніторингу лісів зони відчуження, зокрема характеристики видового та таксономічного різноманіття, складності угруповань та індексу Шенона.

Зона відчуження, ліс, біорізноманіття, індекс Шенона

Біологічне різноманіття є важливим індикатором стійкості та продуктивності лісових екосистем. В умовах зростання антропогенного навантаження на ліси останніми десятиліттями біорізноманіття стає також одним з головних критеріїв оцінки ступеня природності лісу. Парадигма біорізноманіття активно розроблялась впродовж останніх 20–30 років [7, 8, 20] і була сформульована у Міжнародній конвенції про біологічне різноманіття [6], а в Україні затверджена законодавчо [5, 9].

Останніми роками дослідженням теоретичних та прикладних аспектів біорізноманіття присвячено багато робіт вітчизняних вчених [3, 4, 10, 11, 14]. Загально визнаними критеріями оцінки біорізноманіття є показники видового багатства та видового різноманіття [8, 12, 20]. В Україні ставлення до вивчення та кількісної оцінки біорізноманіття розроблені у бага-